

Árpás Károly (Szeged)

Hét könyvről (és ami hozzájuk tartozik)

Európában élünk, az Unió kisebbségi nyelvét beszéljük: ezért is fontos a kisebbségek élete. Városunknak élő kapcsolata a vajdaság magyarság; ismerjük meg az eredményeit! A vajdasági Magyarságkutató Tudományos Társaságról van szó. A www.mtt.org.yu honlapról 2004. 03. 12-én töltöttem le: „A MTT 1991-ben alakult Szabadkán. Alapítója az időközben elhunyt Rehák László volt. A MTA a Társaságot 2001-ben jugoszláviai kutatóállomásának fogadta el. Az MTT e-mail címe: irengm@tippnet.co.yu.” A Társaság egyéb kiadványai közül mind formátumában, mind jelentőségében kiemelkedik a „Könyvtár-sorozat”. Ennek kiadványait kívánom bemutatni.

Az 1.: Anyanyelvű oktatásunk. Hasonlóságok és különbségek; szerkesztette Gábrityné dr. Molnár Irén és Mirnics Zsuzsa, Szabadka, 1997. Válogatás a MTT nemzetközi tanácskozásán elhangzott előadásokból (Szabadka, 1996.11.23.). Az első nagyobb téma *A magyar oktatásügy helyzete a Kárpát-medencében*. A hazai (Honti Mária) problémák után a vajdasági (Tóth Lajos), az erdélyi (Cs. Gyimesi Éva), a szlovákiai (Szigeti László), a kárpátaljai (Fedinec Csilla), a horvátországi (Kiss Piroska) és a szlovéniai (Székely András Bertalan) helyzetet mutatták be. *A magyar oktatás és iskolarendszer időszerű kérdései*, illetve a *Főiskolai és egyetemi képzés*, valamint a *Tankönyvellátás* témájával foglalkozott a második szekció. A harmadik *A nemzeti kisebbségek nyelvhasználata és Néphagyomány és oktatás* tartotta üléseit.

A 2. kötet: Vajdasági útkereső; szerkesztették az előzők, (Szabadka, 1998.). Az első rész (*Kutatás*) a nemzetiségi identitás határait és lényegét kutatja – délszláv háborúk után alapvetően megváltoztak a szomszédság keretei és lehetőségei! A második az *Elmélet és gyakorlat*; e tanulmányok az élıhetőség szintjén értelmezik a magyarság etnikai kérdéseit és felelısségeit. Almanach-szerű a *Műhely* fejezet: az élő kísérletek világába enged bepillantást. A kötet záró részei arra utalnak, hogy az MTT munkatársai nem akadémiai (és anyaországi) magasságból vizsgálják a címben is megjelölt lehetőségeket, esélyeket.

A 3. a Vajdasági marasztaló (Szabadka, 2000.); szerkesztők ugyanők. Az első rész a *Múltunk, fagyásunk*. A szociológusok a politika és a közgazdaságtan területére merészkedtek. Az *Értékeink* összeállítás jelentőségét nem a meghívott tekintélyek sora adja, hanem az, amiről írnak: a magyar nyelv és intézményeinek értékörző-értékteremtő szerepéről szólnak. A harmadik egység a *Jelenidéző* címet kapta. Olyan problémákra figyelmeztetnek ezek a dolgozatok, amelyek nem a kisebbségi lét kérdései csupán. Érdemes arra is kitérni, hogy mi mindennek kell benne lennie egy kiadványban, hogy legyőzze a kisebbségi létből fakadó gyengeségeket: Címtár, Oktatási intézmények, Egyházi hivatalok és intézmények, Civil szervezetek és művelődési egyletek, A szerzők, szerb és angol nyelvű tartalom. Úgy vélem, a kötet példaértékű munka.

„*Nem merni, amit merni kell, gyalázat!*” (Kazinczy) – a nyitó idézet a Társaság **4.** kiadványában a fokozott felelısségre figyelmeztet. **Fészekhagyó vajdaságiak;** szerkesztették ugyanazok (Szabadka, 2001.). A tartalmukban megdöbbentő tanulmányok a vajdasági kisebbségi lét jövőtlen veszélyeire utalnak.

Más közelítés a sorozat **5.** műve: **A honlaplátók:** Ifjúsági közérzetmérleg (a szerkesztők nem változtak; Szabadka, 2002.). Az előhang a társasági életre mutat rá, nem is a hagyományos

kötetkiadói gyakorlatra jellemző, mint inkább a felvállalt attitűdre. Akár a *Jelenidéző*, a *Műhely* vagy a *Létérzékelés* fejezetek arra figyelmeztetnek, hogy a fiatalság miért és hogyan maradhat meg az embernek, magyarnak. A negyedik részben – *Felvállalás* – a szociológusok a fiatalság közérzetét vizsgálják.

A **6.** kiadvány a **Térfoglaló**. Ifjúsági szerep- és közérzetvállalás; szerkesztette Mirnics Zsuzsa (Szabadka, 2002.). Ez a könyv szorosan kapcsolódik az előzőhöz. Az első nagy téma a *Közérzet* köré szerveződik, a második a *Gazdasági élet*: mindkettő a valóság leírásából indul ki. A következő fejezet *A jog asztalánál*; ebben a szerzők és szerkesztők a nemzetiségi jogokra figyelmeztetnek. A *Közélet* című fejezetben egy vita történeti és tanulságai összegződnek. A befejező szakasz inkább informatív.

A sorozat eddigi utolsó darabja a **7.: Kisebbségi létjelenségek**. Vajdasági szórvány- és szociolingvisztikai kutatások; szerkesztette Gábrityné dr. Molnár Irén és Mirnics Zsuzsa Szabadka, 2003. A Bevezető és az Előszóban a nemzetiségpolitika került az előtérbe. Az első fejezet a *Szórványhelyzet*; a fenyegető jövő eshetőségeivel foglalkozik. A következő fejezet, az *Élő anyanyelvünk* témája ismerős: hogyan lehet megőrizni az anyanyelvet kisebbségi viszonyok között. A következő egység a *Vita és gyakorlat* címmel gyűjti össze a gondolatokat. Losoncz Alpár, Vajda Gábor, a társaság elnöke, Gábrityné dr. Molnár Irén az értelmiségi lét lehetőségeit és körülményeit vizsgálja. A Melléklet eltér az eddigiektől: először a statisztika táblázatai igazolják (nemcsak ennek a kötetnek, hanem a megelőző hatnak is!) állításait. A magyar népesség aránya a Vajdaságban-Szerbiában – Összeállította Mirnics Károly; Vajdaság nemzetiségi összetétele – Összeállította Gábrityné dr. Molnár Irén; A magyarok aránya községek és települések szerint – Összeállította Mirnics Károly. Majd a Magyarságkutató Tudományos Társaság tevékenysége 2001 és 2003 között következik, majd a szerzők és a két tartalmi összefoglaló: Sadržaj és Contents.

A hét könyv nemcsak alapos munka tárgyi megtestesülésének felmutatása, nemcsak (mint reméljük) kiáltás az anyaország döntéshozóihoz, hanem versenyfelhívás és kihívás a nemzetiségi kutatóhelyeknek és a felelősségteljes vállalkozóknak: ezt tettük, tőlünk ennyi tellett – rátok marad, hogy mivé lesz ez a nemzet.

Köszönöm Soós Editnek és Gábrityné dr. Molnár Irénnek az MTT kiadványait, és hogy segítettek belehelyezkedni a régió oldalának életébe.